

میزان همکاری نویسندگان مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴

مهدی رحمانی^{۱*} و امیررضا اصنافی^۲

دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۵/۱۹؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۹۵/۱۲/۱۲؛ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۲/۱۳

چکیده

هدف: هدف پژوهش تعیین میزان همکاری نویسندگان در مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی دانشگاه شهید بهشتی بود. **روش:** روش پژوهش ارزیابانه و جامعه آماری ۶۸۶ نویسنده ۲۳۵ مقاله فصلنامه مزبور از شماره ۱ تا شماره ۳۶ در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ بود. ابزار گردآوری داده‌ها سیاهه محقق ساخته شامل مشخصات مقاله، تعداد، جنس و مقطع تحصیلی نویسندگان، موسسه و دانشگاه محل تحصیل آن‌ها بود. داده‌ها از طریق مراجعه به نسخه چاپ شده مقاله‌ها گردآوری و با استفاده از آمار توصیفی و فرمول محاسبه ضریب همکاری تحلیل شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد میانگین تعداد نویسندگان در بازه زمانی ۹ ساله، حدود ۳ نفر و بیش‌ترین تعداد نویسندگان برای هم‌نویسندگی مقاله‌ها مربوط به سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ برابر با ۶ نویسنده است. از لحاظ سهم دانشگاه‌ها در انتشار مقاله، پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در انتشار ۳۳/۳۳ درصد از مقاله‌ها و پژوهشگران سایر دانشگاه‌ها در انتشار ۶۶/۶۶ درصد از مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی سهم داشته‌اند. ضریب همکاری نویسندگان در نوشتن مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در داخل دانشگاه شهید بهشتی برابر با ۰/۵۹ و در خارج دانشگاه ۰/۶۲ بود. **نتیجه‌گیری:** از آن‌جا که میزان همکاری گروهی بین تولیدکنندگان مقاله در مجله روان‌شناسی کاربردی در سطح متوسطی قرار دارد و برابر با ۰/۵۸ است؛ لازم است تاکید کلیه مجله‌ها بر افزایش تعداد نویسندگان در مقاله‌ها باشد تا این هم‌نویسندگی در این مجله و تمام مجله‌های وزارتین به سطح مطلوبی برسد.

کلیدواژه‌ها: روان‌شناسی کاربردی، ضریب همکاری، هم‌نویسندگی

*۱. نویسنده مسئول، کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، تهران، ایران

Email: Mehdi.lis89@gmail.com

۲. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مقدمه

بدون تردید، پژوهش شاه کلید تصمیم‌گیری‌های بعدی برای انجام فعالیت‌های راهبردی در حوزه‌های مختلف موضوعی است. ارزشیابی فعالیت‌های علمی به‌منظور برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری پژوهشی بسیار ضروری است (امین‌پور، ۱۳۸۵). علم‌سنجی^۱ به‌عنوان یکی از روش‌های متداول ارزشیابی فعالیت‌های علمی، نشان‌دهنده میزان رشد علمی در حوزه‌های مختلف دانش بشری است. با استفاده از علم‌سنجی می‌توان میزان همکاری و مشارکت دانشمندان با یکدیگر را در انتشار یافته‌های پژوهشی بررسی کرد. رشد و توسعه روزافزون حوزه‌های مختلف دانش بشری از یک‌سو، و تداخل و درهم‌تنیدگی حوزه‌ها در یک‌دیگر سبب شده است که هم‌اکنون پژوهشگران در هر حوزه علمی، توانایی انجام فعالیت‌های پژوهشی را به‌شکل انفرادی نداشته باشند و همین امر، سبب توجه روزافزون جامعه علمی به پژوهش‌های گروهی شده است (معرفت، صابری و عضدی، ۱۳۹۳).

یافته‌های پژوهش‌های علم‌سنجی، در حوزه روان‌شناسی حکایت از توسعه روزافزون دانش روان‌شناسی در سطح جهان دارد. برخی پژوهشگران از رشد همکاری‌ها و مشارکت‌های علمی در تولیدهای علمی در سطح بین‌المللی خبر داده‌اند (کلیگل و بتس، ۲۰۱۱). پدیده جهانی شدن و رشد فزاینده ارتباطات^۲ همه جانبه در فراسوی مرزهای جغرافیایی سبب شده است؛ متخصصان و پژوهشگران حوزه‌های مختلف علوم به‌سوی ارتباطات و همکاری علمی بیش‌تر و تألیف مشترک روی آورند؛ زیرا هر فرد متخصص به‌ندرت می‌تواند در شرایط دنیای امروز تمام تخصص، مهارت، منابع، و امکانات لازم را برای غلبه بر مشکلات پژوهشی داشته باشد (رحیمی و فتاحی، ۱۳۸۶).

همکاری علمی بین نویسندگان، در ابتدا توسط شیمی‌دانان فرانسوی در اوایل قرن نوزدهم میلادی و حدود سال ۱۸۱۵ به‌وجود آمد و تا جنگ اول جهانی در سال ۱۹۱۴، رشد آرامی داشت، اما بعد از آن رشدی تصاعدی یافت. برخی از دلایلی که منجر به این رشد سریع شد؛ شامل مواردی نظیر مزایای همکاری بین نویسندگان برای تبادل مؤثر و مفید نظرها، افزایش کیفیت مقاله‌های گروهی، دریافت استنادهای بیش‌تر، استفاده از تخصص و مهارت نویسندگان همکار، افزایش احتمال چاپ مقاله‌های گروهی در مجله‌های معتبر علمی، افزایش تعداد مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها جهت ارتقای رتبه، افزایش انگیزه در پژوهشگران برای انجام فعالیت‌های پژوهشی و ابزاری برای مقابله با انزوای علمی بود.

1. scientometrics

2. relational

میزان همکاری نویسندگان مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی ...

علاوه بر دلایل اشاره شده، به نظر می‌رسد، نظام‌های ارتباطی^۱ کم هزینه همانند پست الکترونیک^۲، دسترسی از راه دور به پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته^۳ و تسهیلات موجود در پایگاه‌های جهان گستره^۴ نیز از دیگر دلایل این رشد سریع باشند (فرج‌پهلوی، ۲۰۰۴). عصاره (۲۰۰۵) با بررسی میزان همکاری علمی در مقاله‌های علم نجوم^۵ را در از پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت^۶ در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۴ دریافت؛ بیش‌ترین هم‌نویسندگی^۷ها در رشته نجوم در دو سال آخر، و میزان مقاله‌های منتشره توسط نویسندگان همکار چشمگیر بوده است؛ به‌گونه‌ای که تعداد ۴۱۹ مقاله در علم نجوم از طریق هم‌نویسندگی ۲۷۶۱ پژوهشگر از ۳۷ کشور در پایگاه مذکور منتشر شده است. هم‌چنین متوسط تعداد نویسندگان در هر مقاله حدود ۷ نفر بوده و ضریب همکاری گروهی نویسندگان برابر ۰/۴۹ است.

در پژوهش دیگری عصاره و معرفت (۱۳۸۴) به مطالعه رشد و توسعه مقاله‌های علمی پژوهشگران ایرانی علوم پایه و بین رشته‌ای پزشکی در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۲ در شبکه اطلاع رسانی علوم پزشکی (مدلاین) پرداختند؛ و دانشگاه‌ها، مجله‌ها و پدیدآورنده‌های ایرانی را که بیش‌ترین تولید علمی را داشتند، شناسایی کردند؛ و نشان دادند مقاله‌ها و آثار پژوهشگران ایرانی در پایگاه اطلاعاتی مدلاین^۸ افزایش قابل توجهی داشته به‌گونه‌ای که در دوره زمانی مورد مطالعه آن‌ها ۲۶۹۵ مقاله با همکاری و هم‌نویسندگی ۹۳۷۳ پژوهشگر به چاپ رسیده، و متوسط همکاری نویسندگان برای هر مقاله حدود ۳ نفر بوده است.

معرفت، صابری، عبدالمجید و زودرنج (۱۳۹۱) ضریب مشارکت نویسندگان مقاله‌های مجله علمی-پژوهشی کومش را ۰/۶ گزارش کردند. در پژوهشی دیگر معرفت، صابری، عبدالمجید، کشاورز و عضدی (۱۳۹۱) با بررسی همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های تألیفی مجله دانش و تندرستی در فاصله سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱، دریافتند گرایش به‌سوی تألیف مقاله‌های گروهی در سال‌های اخیر افزایش یافته است؛ و ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان مقاله‌های مجله دانش و تندرستی را ۰/۷ برآورد کردند. معرفت، صابری و گنج‌خانلو (۱۳۹۲) نیز با بررسی وضعیت همکاری گروهی بین نویسندگان مجله روان‌شناسی بالینی دانشگاه سمنان، به این نتیجه دست یافتند؛ گرایش به‌سوی تألیف مقاله‌های گروهی در بین نویسندگان این مجله رو به افزایش

-
1. communication systems
 2. E-mail
 3. remote access to online databases
 4. worldwide Databases
 5. astronomy science
 6. Science Direct
 7. coauthorship
 8. Medline

است؛ و ضریب همکاری گروهی نویسندگان برابر با $0/61$ بود و در حد مطلوبی قرار دارد. در پژوهش دیگری معرفت و همکاران (۱۳۹۳) گزارش کردند؛ الگوی همکاری در مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی در بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ عمدتاً گروهی بوده، و تنها یک مقاله انفرادی در مجله انتشار یافته؛ و متوسط همکاری گروهی بین نویسندگان مجله $0/4$ است.

یافته‌های پژوهشی مختلف در زمینه میزان هم نویسندگی در تألیف مقاله‌ها، گواه آن است که ضریب همکاری بین $0/45$ تا $0/65$ متغیر است. از آنجا که تاکنون پژوهشی در مورد تعیین وضعیت هم نویسندگی در نگارش مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی انجام نشده است؛ پژوهش حاضر اجرا شد تا با استفاده از روش‌های کمی همکاری گروهی را در بین نویسندگان مقاله‌های فصلنامه مزبور مشخص کند؛ و به پرسش‌های زیر پاسخ دهد.

۱. میانگین نویسندگان در هر مقاله چند نفر است؟

۲. توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌ها برحسب جنس چگونه است؟

۳. توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌ها برحسب مقطع تحصیلی چگونه است؟

۴. پرکارترین مؤسسه‌ها و مراکز پژوهشی در تألیف مقاله‌های گروهی در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی کدامند و ضریب همکاری نویسندگان چقدر است؟

۵. توزیع فراوانی همکاری گروهی بین نویسندگان در مقاله‌های تألیفی به تفکیک سال‌های مورد بررسی چگونه است؟

۶. ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان در نگارش مقاله‌های تألیفی به تفکیک سال‌های مورد بررسی چگونه است؟

روش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های ارزیابانه و جامعه پژوهش شامل کلیه نویسندگان مقاله‌های منتشرشده در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ بود.

در پژوهش حاضر ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان مطابق با فرمول
$$CC = 1 - \left\{ \sum_{j=1}^k \left(\frac{1}{j} \right)^* \frac{F_j}{N} \right\}$$
 محاسبه شد. F_j = تعداد مقاله‌های دارای j نویسنده، $j =$

مقاله‌های (۱ نویسنده، ۲ نویسنده، ۳ نویسنده و...)، N = تعداد کل مقاله‌ها، k = بیش‌ترین تعداد نویسنده در یک مقاله (آجی فیروکی و ژانگ تک، ۱۹۹۸؛ نقل در فرج‌پهلوی، ۱۳۸۶).

ابزار پژوهش

مشاهده مستقیم. در پژوهش حاضر کلیه مقاله‌های منتشر شده در فصلنامه علمی پژوهشی روان‌شناسی کاربردی از ابتدا تا کنون از نظر توزیع فراوانی نویسندگان در هر مقاله، توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌ها برحسب جنس، برحسب مقطع تحصیلی، برحسب وابستگی سازمانی نویسندگان مؤسسه‌ها و مراکز پژوهشی و همکاری گروهی بین نویسندگان در مقاله‌های تألیفی به تفکیک سال‌های ۸۵ تا ۹۵ بررسی شد.

شیوه اجرا. ابتدا تمام مقاله‌های شماره‌های منتشر شده فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ از سامانه فصلنامه استخراج، و داده‌ها گردآوری و در نرم افزار اکسل وارد شد؛ و با استفاده از آمار توصیفی داده‌ها دسته‌بندی، سپس توزیع فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف آن‌ها محاسبه شد.

یافته‌ها

تعداد کل نویسنده ۶۸۶ نفر با میانگین ۲/۸۵ نفر که تقریباً برابر ۳ نویسنده در هر مقاله است در نگارش ۲۳۵ مقاله منتشر شده در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در بازه زمانی ۹ سال همکاری داشتند.

جدول ۱. میانگین نویسندگان در نگارش هر مقاله از مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی

به تفکیک سال‌های مورد بررسی

سال	تعداد مقاله‌ها	تعداد نویسندگان	میانگین نویسندگان در هر مقاله	انحراف معیار
۱۳۸۵	۷	۱۰	۱/۴۲	۱/۱۲
۱۳۸۶	۱۸	۴۶	۲/۵۵	۰/۰۳
۱۳۸۷	۱۴	۴۳	۳/۰۷	۰/۰۷
۱۳۸۸	۲۸	۷۶	۲/۷۱	۰/۰۴۲
۱۳۸۹	۲۸	۸۱	۲/۸۹	۰/۰۰۴
۱۳۹۰	۲۸	۸۹	۳/۱۷	۰/۳۱
۱۳۹۱	۲۸	۸۰	۲/۸۵	۰
۱۳۹۲	۲۸	۸۵	۳/۰۳	۰/۰۵۸
۱۳۹۳	۲۸	۸۷	۳/۱	۰/۰۱۵
۱۳۹۴	۲۸	۸۹	۳/۱۷	۰/۰۱۲
مجموع	۲۳۵	۶۸۶	-	-

در جدول ۱ بیشترین تعداد نویسندگان، مربوط به سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۴ به تعداد ۸۹ نفر است. بنابراین، شاید بتوان گفت در سال‌های اخیر روند هم نویسندگی بین پژوهشگران افزایش یافته است.

جدول ۲. توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌ها مورد بررسی بر حسب جنس

سال	مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۸۵	۴	۴۰	۶	۶۰
۱۳۸۶	۲۴	۵۲/۱۷	۲۲	۴۷/۸۳
۱۳۸۷	۲۶	۶۰/۴۶	۱۷	۳۹/۵۴
۱۳۸۸	۴۳	۵۷/۵۶	۳۳	۴۳/۴۴
۱۳۸۹	۵۱	۶۲/۹۶	۳۰	۳۷/۰۴
۱۳۹۰	۴۹	۵۵/۰۵	۴۰	۴۴/۹۵
۱۳۹۱	۵۰	۶۲/۵	۳۰	۳۷/۰۴
۱۳۹۲	۴۲	۴۹/۴۱	۴۳	۵۰/۵۹
۱۳۹۳	۴۷	۵۴/۰۲	۴۰	۴۵/۹۸
۱۳۹۴	۵۹	۶۶/۲۹	۳۰	۳۳/۷۱
مجموع	۳۹۵	۵۶	۲۹۱	۴۴

جدول ۲ نشان می‌دهد، ۲۹۱ زن (۴۴ درصد) و ۳۹۵ مرد (۵۶ درصد) مجموع ۲۳۵ مقاله منتشر شده در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی را در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴، نگاشته‌اند، و سهم مردان در تولید مقاله در این مجله بیش‌تر از زنان بوده است. بیش‌ترین درصد زنان نویسنده مقاله در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی مربوط به سال ۱۳۸۵ و بیش‌ترین مردان نویسنده مربوط به سال ۱۳۹۴ است.

جدول ۳. توزیع فراوانی نویسندگان مقاله‌های مورد بررسی بر حسب درجه علمی

سال	درجه علمی			
	استاد	دانشیار	استادیار	دکتری
۱۳۸۵	۳	۲	۱	۴
۱۳۸۶	۰	۶	۲۶	۲
۱۳۸۷	۱	۳	۱۷	۱۲
۱۳۸۸	۴	۵	۳۴	۱۰
۱۳۸۹	۵	۱۴	۲۰	۱۶
۱۳۹۰	۵	۱۴	۲۸	۱۴
۱۳۹۱	۸	۱۵	۱۷	۱۱
۱۳۹۲	۴	۹	۳۵	۷
۱۳۹۳	۱۱	۱۶	۲۳	۱۱
۱۳۹۴	۱۳	۱۸	۲۵	۱۰
مجموع	۵۴	۱۰۲	۲۲۶	۹۷

جدول ۳ نشان می‌دهد، ۵۴ نفر از نویسندگان استاد، ۱۰۲ نفر دانشیار، ۲۲۶ نفر استادیار، ۹۷ نفر دارای مدرک دکتری و دانشجوی دکتری و ۲۰۷ نفر دارای مدرک کارشناس ارشد و دانشجوی کارشناسی ارشد ۲۳۵ مقاله منتشر شده در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی را در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ نوشته‌اند؛ و سهم استادیارها در تولید مقاله در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی بیش‌تر از سایرین بوده است. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد که با گذشت زمان تعداد نویسندگان مقاله با مدرک استاد تمام بیش‌تر شده است.

جدول ۴. توزیع فراوانی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی دارای بیش‌ترین همکاری گروهی در

نام دانشگاه	مقاله‌های مورد بررسی						
	۱- نویسنده	۲- نویسنده	۳- نویسنده	۴- نویسنده	۵- نویسنده	۶- نویسنده	۷- نویسنده
دانشگاه شهید بهشتی	۱۱	۱۳	۳۸	۱۸	۸	۱	۸۹
دانشگاه آزاد اسلامی	۷	۶	۱۹	۱۲	۸	۰	۵۲
دانشگاه تهران	۲	۵	۷	۸	۱	۰	۲۳
دانشگاه اصفهان	۰	۳	۱۴	۴	۱	۰	۲۲
دانشگاه علامه طباطبائی	۰	۳	۱۱	۵	۱	۱	۲۱
دانشگاه پیام نور	۱	۶	۷	۶	۰	۰	۲۰
دانشگاه خوارزمی	۱	۲	۶	۳	۲	۰	۱۴
دانشگاه تبریز	۱	۱	۴	۱	۰	۰	۷
دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین	۱	۰	۴	۲	۰	۰	۷
دانشگاه علوم پزشکی ایران	۰	۰	۲	۲	۲	۰	۶
دانشگاه شهید چمران اهواز	۱	۰	۳	۲	۰	۰	۶

نگاهی به جدول ۴ نشان می‌دهد در بازه زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی با چاپ ۸۹ مقاله در انتشار ۳۳/۳۳ درصد از مقاله‌ها، و پژوهشگران سایر دانشگاه‌ها با چاپ ۱۷۸ مقاله در انتشار ۶۶/۶۶ درصد از مقاله‌های روان‌شناسی کاربردی سهم داشته‌اند. از میان سایر دانشگاه‌ها، دانشگاه آزاد اسلامی تمامی واحدها و دانشگاه تهران به ترتیب با چاپ ۵۲ و ۲۳ مقاله در رتبه دوم و سوم قرار دارند. از مجموع ۸۹ مقاله منتشر شده از پژوهشگران وابستگی سازمانی به دانشگاه شهید بهشتی تنها ۱۱ مقاله به صورت انفرادی منتشر شده است که این نشان از مشارکت بالای متخصصان این دانشگاه در تولید علم دارد. هم‌چنین نتایج حاکی از آن بود که ضریب همکاری گروهی نویسندگان دانشگاه شهید بهشتی برابر با ۰/۵۹ و ضریب همکاری گروهی نویسندگان سایر دانشگاه‌ها برابر با ۰/۶۲ است.

جدول ۵. توزیع فراوانی مقاله‌های مورد بررسی از نظر همکاری گروهی بین نویسندگان

به تفکیک سال

سال	۱ نویسنده	۲ نویسنده	۳ نویسنده	۴ نویسنده	۵ نویسنده	۶ نویسنده	مجموع
۱۳۸۵	۴	۳	۰	۰	۰	۰	۷
۱۳۸۶	۴	۵	۵	۳	۱	۰	۱۸
۱۳۸۷	۰	۴	۵	۵	۰	۰	۱۴
۱۳۸۸	۲	۷	۱۶	۳	۰	۰	۲۸
۱۳۸۹	۳	۶	۱۰	۹	۰	۰	۲۸
۱۳۹۰	۰	۴	۱۶	۷	۱	۰	۲۸
۱۳۹۱	۲	۹	۱۱	۳	۳	۰	۲۸
۱۳۹۲	۵	۳	۱۰	۶	۴	۰	۲۸
۱۳۹۳	۵	۱	۱۴	۳	۴	۱	۲۸
۱۳۹۴	۴	۲	۱۰	۱۰	۱	۱	۲۸
جمع	۲۹	۴۴	۹۷	۴۹	۱۴	۲	۲۳۵

جدول ۵ نشان می‌دهد تمایل به نگارش گروهی مقاله‌ها همواره وجود داشته است. ۱۶۲ مقاله (۶۸/۴ درصد) از مجموع ۲۳۵ مقاله منتشر شده در بازه زمانی ۹ سال، دارای حداقل ۳ نویسنده و بیشتر (۳ نویسنده، ۴ نویسنده، ۵ نویسنده و ۶ نویسنده) بوده‌اند که در مقایسه با ۲۹ مقاله نگاشته شده به صورت انفرادی (۱۲/۳۴ درصد) و ۴۴ مقاله دارای دو نویسنده (۱۸/۷۲ درصد) سهم به‌سزایی را به‌خود اختصاص داده است.

جدول ۶. ضریب همکاری بین نویسندگان مقاله‌های روان‌شناسی کاربردی به تفکیک سال

سال	ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان
۱۳۸۵	۰/۲۳
۱۳۸۶	۰/۵۱
۱۳۸۷	۰/۶۶
۱۳۸۸	۰/۱۶
۱۳۸۹	۰/۶۱
۱۳۹۰	۰/۶۷
۱۳۹۱	۰/۶۷
۱۳۹۲	۰/۱۶
۱۳۹۳	۰/۶۲
۱۳۹۴	۰/۶۳
میانگین	۰/۵۸

جدول ۶، در مجموع ضریب همکاری بین نویسندگان مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در دوره ۹ ساله ۰/۵۸ است که به‌جز سال ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ که سال‌های اولیه انتشار فصلنامه بوده؛ افت و خیزهای نسبتاً همسانی را داشته است. بر اساس تعریف آجی فیروکی و ژانگ تک (نقل در فرج‌پهلوی، ۱۳۸۶) ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان عددی بین ۰ و ۱ است. این عدد هرچه از ۰/۵ بیشتر باشد، حاکی از آن است که همکاری گروهی بین نویسندگان در سطح مطلوب‌تری قرار دارد و هرچه به عدد صفر نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده ضعیف بودن میزان همکاری گروهی بین نویسندگان است. بنابر تعریف مذکور در این مجله ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد. همچنین بیش‌ترین میزان ضریب همکاری گروهی مربوط به سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ است که عدد ۰/۶۷ را به‌خود اختصاص داده است.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد ۶۸۶ نویسنده در انتشار تعداد کل ۲۳۵ مقاله‌های منتشر شده در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در بازه زمانی ۹ ساله در نگارش مقاله‌ها باهم همکاری داشته‌اند؛ و میانگین تعداد نویسندگان برای نگارش هر مقاله در این بازه زمانی ۹ ساله = $2/85$ یعنی تقریباً حدود ۳ نویسنده برای هر مقاله است. مقایسه نتایج متوسط تعداد نویسندگان در هر مقاله مورد بررسی با پژوهش‌های پیشین نظیر عصاره (۲۰۰۵) در حوزه نجوم با میانگین $6/6$ تقریباً حدود ۷ نویسنده در هر مقاله، عصاره و معرفت (۱۳۸۴) در حوزه علوم پایه و بین رشته‌ای پزشکی با میانگین $3/4$ تقریباً حدود ۳ نویسنده در هر مقاله، حاکی از آن است که اگرچه متوسط تعداد

نویسندگان در مقاله‌های این مجله در حوزه روان‌شناسی نزدیک به مجله‌های حوزه علوم پایه و بین رشته‌ای پزشکی است اما در مقایسه با حوزه نجوم در سطح پائین‌تری قرار دارد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که تمایل به هم‌نویسندگی در حوزه روان‌شناسی با حوزه علوم پایه و علوم پزشکی تقریباً یکسان است، اما در حوزه‌های پزشکی و نجوم به دلیل گستردگی مطالب و عمق پژوهش‌ها تعداد نویسندگان بیشتری در انتشار مقاله‌ها دخیل هستند و تمایل به هم‌نویسندگی بیشتر است. در حوزه‌های دیگر به دلیل بی‌توجهی آیین‌نامه‌های ارتقاء به هم‌نویسندگی تمایل نویسندگان به انجام پژوهش‌های تک نفره و یا با تعداد کم نویسنده بیشتر است.

یافته دیگر پژوهش حاضر این بود که سهم مردهای پژوهشگر در تولید مقاله در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی بیشتر از زن‌ها بوده است. نتیجه این پژوهش مشابه با نتایج پژوهش معرفت، صابری و گنج‌خانلو (۱۳۹۲) است؛ که آن‌ها نیز به این نتیجه دست یافتند که سهم مردها در تولید مقاله بیشتر از زن‌ها است؛ اما در سال‌های اخیر میزان انتشار مقاله‌هایی که زن‌های پژوهشگر نوشته‌اند؛ رو به افزایش است. از جمله علل اصلی این افزایش را می‌توان به توجه بیشتر نویسندگان مرد به انتشار مقاله در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی و هم‌چنین تفاوت در آمار زنان و مردان در عضویت در هیئت علمی و ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در گذشته نسبت داد. در سال‌های اخیر پذیرش بانوان در مقاطع بالاتر رو به افزایش بوده و به این دلیل تعداد پژوهشگران زن که در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی اقدام به انتشار مقاله کرده‌اند در چند سال اخیر افزایش یافته است.

نتیجه دیگر پژوهش حاکی از آن بود که در این بازه زمانی ۹ ساله، بیش‌تر نویسندگان مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، استادیار و بعد از آن‌ها دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد بودند. علت این امر را ممکن است بتوان، به نیاز استادیارها به ارتقاء رتبه علمی و یا برای تمدید قرارداد با دانشگاه‌ها از طریق نگارش مقاله‌های مستخرج از پژوهش خود یا پایان‌نامه‌های دانش‌آموختگان‌شان در مقطع کارشناسی ارشد نسبت داد. از سوی دیگر با این‌که سهم استاد تمام‌ها در نگارش مقاله‌ها کم‌تر از سایر رتبه‌های علمی بود؛ اما نتایج نشان داد که با گذشت زمان تعداد نویسندگان با مدرک استاد تمام، رو به افزایش است. یکی از دلایل اصلی افزایش مقاله‌های منتشرشده از پژوهشگران با درجه استاد تمام را می‌توان به افزایش گروه‌ها و گرایش‌های روان‌شناسی و نیز ارتقاء بسیاری از اعضای هیئت علمی به درجه استادی عنوان کرد. در گذشته تعداد فارغ‌التحصیلان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های کشور در حوزه روان‌شناسی کمتر بود؛ اما در چند سال اخیر جذب دانشجویان در مقاطع بالاتر رشد فراوانی یافته و این منجر

میزان همکاری نویسندگان مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی ...

به افزایش تعداد پژوهشگران با درجه استادی شده در نتیجه افزایش چاپ مقاله‌های پژوهشگران با درجه استادی در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در چند سال اخیر افزایش یافته است. یافته دیگر پژوهش حاضر نشان داد، در میان دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، بیش‌ترین همکاری و هم‌نویسندگی در نگارش مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، مربوط به اساتید و پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی، و بعد به ترتیب مربوط به اساتید و پژوهشگران واحدهای گوناگون دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه تهران بوده است. پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در انتشار ۳۳/۳۳ درصد از مقاله‌ها و پژوهشگران سایر دانشگاه‌ها در انتشار ۶۶/۶۶ درصد از مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی سهم داشتند. بررسی نتایج حاصله از یکسو، حاکی از اهمیت و جایگاه علمی فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای سایر پژوهشگران و از سوی دیگر، حاکی از فرادانشگاهی بودن فصلنامه است. دانشگاه آزاد اسلامی نیز به دلیل زیاد بودن واحدها و دانشگاه تهران به دلیل سطح علمی گروه روان‌شناسی و کیفیت مناسب فصلنامه روان‌شناسی کاربردی سهم بیشتری در انتشار مقاله در روان‌شناسی کاربردی داشته‌اند.

همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد، بیش‌ترین مقاله‌های منتشر شده در فصلنامه روان‌شناسی کاربردی مربوط به نویسندگان با بیش از ۳ نویسنده است؛ که این نشان از تمایل به همکاری میان نویسندگان مقاله‌ها در این فصلنامه دارد. یکی از دلایل اصلی یافته مذکور این است که بیشتر مقاله‌های منتشر شده مستخرج از پایان‌نامه پژوهشگران بوده که در آن درج اسامی دانشجو، استاد راهنما، استاد مشاور الزامی است.

ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی حدود ۰/۵۷ بود؛ که با توجه به تعریف آجی فیروکی و ژاتگ تک (نقل در فرح‌پهلوی، ۱۳۸۶)، وضعیت همکاری گروهی این فصلنامه در حد مطلوب؛ و حتی در برخی سال‌ها بالاتر از ۰/۶۵ و در حد مطلوب‌تری قرار گرفته است. نتایج پژوهش حاضر در این بخش نشان از تمایل دست‌اندرکاران فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی به انتشار مقاله‌های مشترک و با کیفیت دارد. معمولاً در مقاله‌های مستخرج از پژوهش‌هایی که دانشجویان با نظارت استادان خود منتشر می‌کنند به لحاظ نظارت استاد، مقاله‌ها کیفیت بالاتری؛ و بنابراین قابلیت انتشار بیشتری در روان‌شناسی کاربردی دارد؛ و این امر منجر به افزایش ضریب هم‌نویسندگی مقاله‌های فصلنامه روان‌شناسی کاربردی شده است. از لحاظ مقایسه ضریب همکاری گروهی نویسندگان دانشگاه شهید بهشتی با همکاری گروهی نویسندگان در سایر دانشگاه‌ها، نتایج حاکی از آن بود که ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان خارج از دانشگاه شهید بهشتی بیشتر از نویسندگان این دانشگاه است و این نشان از تمایل به هم‌نویسندگی میان پژوهشگران خارج از دانشگاه شهید بهشتی دارد.

از میان دلایلی که منجر به کاهش هم نویسندگی در نگارش مقاله‌ها می‌شود؛ می‌توان به ناآشنا بودن پژوهشگران با فواید هم نویسندگی اشاره کرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود برای افزایش همکاری گروهی چه در ارائه و انجام طرح‌های پژوهشی و چه در نگارش مقاله‌های مستخرج از آن‌ها، لازم است مسئولین و معاونین پژوهش در وزارتخانه‌ها، دانشگاه‌ها و موسسه‌ها؛ راه‌کارهای تشویقی از جمله افزایش درصد امتیاز و پاداش نقدی را برای آن در نظر بگیرند. از سوی دیگر، هرچند در سالیان اخیر با توجه به تاکید آیین‌نامه ارتقاء بر همکاری گروهی در طرح‌های پژوهشی و تخصیص امتیاز بیش‌تر به مقاله‌هایی که دارای نویسندگان بیش‌تری هستند، اشتیاق پژوهشگران به همکاری گروهی بیش‌تر شده است؛ با این‌حال به دلیل عدم اطلاع بعضی از پژوهشگران از این موضوع، ممکن است، میزان همکاری گروهی افزایش نیابد؛ بنابراین لازم است اطلاع‌رسانی بیش‌تری در این زمینه در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی صورت پذیرد.

منابع

- فرج‌پهلوی، عبدالحسین. (۱۳۸۶) ضریب همکاری: مقیاسی برای اندازه‌گیری میزان همکاری در پژوهش‌ها. *فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات*، ۲۳ (۱ و ۲): ۱۸۳-۱۶۹.
- امین‌پور، فرزانه. (۱۳۸۵) *مقدمه‌ای بر علم‌سنجی*. انتشارات دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.
- رحیمی، ماریه، و فتاحی، رحمت‌الله. (۱۳۸۶). همکاری علمی و تولید اطلاعات: نگاهی به مفاهیم و الگوهای رایج در تولید علمی مشترک. *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۱۸ (۳ پیاپی ۷۱): ۲۴۸-۲۳۵.
- عصاره، فریده، و معرفت، رحمان. (۱۳۸۴) مشارکت پژوهشگران ایرانی در تولید علم جهانی در مدل‌این. *فصلنامه رهیافت*، ۹ (۳ پیاپی ۳۵): ۴۴-۳۹.
- معرفت، رحمان، صابری، مریم، عبدالمجید، امیرحسین، کشاورز، حمید، و عضدی، مریم (۱۳۹۱). بررسی همکاری گروهی نویسندگان مقاله‌های تألیفی مجله دانش و تندرستی در فاصله سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۱. *سومین کنفرانس ملی علم سنجی در زمینه پزشکی*. بابل. دانشگاه علوم پزشکی بابل. ایران.
- معرفت، رحمان، صابری، مریم، عبدالمجید، امیرحسین، و زودرنج، معصومه. (۱۳۹۱) بررسی میزان هم کاری گروهی نویسندگان مقاله‌های تألیفی مجله کومش در فاصله سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۹. *کومش*، ۱۳ (۳ پیاپی ۴۳): ۲۸۵-۲۷۹.
- معرفت، رحمان، صابری، مریم، و عضدی، مریم. (۱۳۹۳) بررسی ضریب همکاری و میزان مشارکت نویسندگان مقاله‌های مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی در بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳. *مطالعات فقه و حقوق اسلامی*، ۱۶ (۱ پیاپی ۱۱): ۲۷۰-۲۵۷.

میزان همکاری نویسندگان مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی ...

معرفت، رحمان، صابری، مریم، و گنج‌خانلو، سهیلا. (۱۳۹۲). بررسی وضعیت همکاری نویسندگان مقاله‌های چاپ شده در مجله روان‌شناسی بالینی دانشگاه سمنان در فاصله زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱. *فصلنامه علمی پژوهشی روانشناسی بالینی*، ۵(۳ پیاپی ۱۹): ۱۱۱-۱۰۵.

Farajpahlou A. Hossein (2004). *Collaboration among Library and Information experts vs. Proceedings of International workshop on Web metrics, Informatics and Scientometrics*. 2-5 March 2004. Central library, Indian Institute of Technology Roorkee, India.

Kliegl, R., & Bates, D. M. (2011). International cooperation in psychology is on the rise. *Scientometrics*, 22(3): 149-158.

Osareh F. (2005) *Collaboration in astronomy knowledge production: A case study in Science Direct from 2000-2004*. Proceedings of 10th international conference on scientometrics and informatics, Stockholm-Sweden.

سیاهه بررسی میزان هم نویسنده‌گی مقاله‌های فصلنامه علمی پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

عنوان مقاله:	سال انتشار:	شماره:	تعداد نویسندگان:
مقاله			
جنس نویسنده اول	مقطع تحصیلی نویسنده اول		دانشگاه و موسسه محل تحصیل
جنس نویسنده دوم	مقطع تحصیلی نویسنده دوم		دانشگاه و موسسه محل تحصیل
جنس نویسنده سوم	مقطع تحصیلی نویسنده سوم		دانشگاه و موسسه محل تحصیل
جنس نویسنده چهارم	مقطع تحصیلی نویسنده چهارم		دانشگاه و موسسه محل تحصیل
جنس نویسنده پنجم	مقطع تحصیلی نویسنده پنجم		دانشگاه و موسسه محل تحصیل
جنس نویسنده ششم	مقطع تحصیلی نویسنده ششم		دانشگاه و موسسه محل تحصیل
